

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Ixabel Ugarte Elkorobarrutia

*Oñati,
Gipuzkoa
(1918-2018)*

Aurkibidea

Biografia

Oñatin jaio zen Ixabel, Santa Marinako plazatik behera doan kaleko etxe batean. Gurasoak oñatiarrak zituen: aita Kortabarrikoa eta ama Erosteigikoa. Zortzi anai-arrebaren artean bigarrena izan zen bera. Kaletik Lezesarri auzoko "Altzibarrazpikua" baserrira (gaur egun kale-etxe bihurtua) aldatu ziren lehenbizi eta zazpi urte zituela, Legazpiko Azpikoetxe baserrira joan ziren bizitzera, erretero moduan. Lau urte bertan egin ondoren, Bergaretxera joan ziren. Oñatiko ospitaleko eskolan eta plazako eskolan ikasi zuen. 11 urterekin utzi zuen eskola, eta neskame-lanetan hasi zen: besteak beste, Bergarako Azpilleta baserrian. 15 urterekin bueltatu zen bere baserrira. Baserriko lanetan aritu izan da beti eta tratura egunero joan ohi zen Bergarara azokara; esne-saltzen ere aritzen zen. 26 urterekin ezkondu zen, eta Pastaiñen jarri zen bizitzen.

Zintak

ONA-142

- **Proiektua:** Legazpiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2010-07-21
- **Iraupena:** 81 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Gaston Balerdi, Izaskun

Pasarteak

1. Ospitaleko eskola

- **Erref:** ONA-142/004
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:06:24. **Bukatu:** 00:08:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Oñatiko txikitako oroitzapenak oso onak dira. Ospitaleko eskolan eta plazako eskolan ibili zen. Dotrina ere han ikasten zuen. Gaur egun Oñati oso aldatuta dagoela iruditzen zaio. Ospitaleko eskola nolakoa zen kontatzen du

2. "Con flores a María"

- **Erref:** ONA-142/005
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:08:29. **Bukatu:** 00:11:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Eskolan abesten zituzten kantak gogoan ditu. "Con flores a María" kantatzen du. Maiatzean ospitaleko kaperara eramaten zituzten loreak ofrendan.

3. Euskara gutxietsita zegoen

- **Erref:** ONA-142/006
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:11:07. **Bukatu:** 00:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Erdaraz ikasi zuten nahiz eta eskolan euskaraz hitz egiten lagatzen zieten. Gerraostean erdarak indar handia hartu zuela dio eta, garai hartako guraso asko eta askok, euren seme-alabei erdara irakastea nahiago izan zutela kontatzen du. Euskara gutxietsi egiten zen.

4. Oñatin "zapakonetan" jolasten zuten

- **Erref:** ONA-142/010
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:17:17. **Bukatu:** 00:18:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Lagunartean joaten zen eskolara. "Zapakonetan" (tortoloretan) jolasten zuten batez ere.

5. Señoritak emandako paperekin laboreak egiten zituen

- **Erref:** ONA-142/011

- **Iraupena:** 0:03:42. **Hasi:** 00:18:05. **Bukatu:** 00:21:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Oñatiko plazako eskolara joaten ziren dotrina ikastera. Dotrina irakasten zion "señoritik" postal moduko batzuk oparitzen zizkiola gogoan du. Postal haiekin zer nolako laboreak egiten zituen azaltzen dio elkarriketatzailleari.

6. "Belengo portalian" gabon-kanta

- **Erref:** ONA-142/015
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:24:34. **Bukatu:** 00:27:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Gabon bezperan kantuan ateratzeko ohitura zegoen Oñatiko dotrina. Orduan kantatzen zuten "Belengo portalian" abestia kantatzen du.</p>

7. Gabonetako ohiturak

- **Erref:** ONA-142/016
- **Iraupena:** 0:03:26. **Hasi:** 00:27:03. **Bukatu:** 00:30:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- Ohiturak eta bizimodua
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Gabon bezperan, etxez etxe abesteko ohitura zegoen. Etxe batean gertatutako anekdota dakar gogora. Gabon-gaueko afaria nolakoa izaten zen kontatzen du eta baita afalosteko kantua abestu ere.</p>

8. Urtean hiru bederatziurren nagusi

- **Erref:** ONA-142/018
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:31:24. **Bukatu:** 00:33:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Urtean hiru bederatziurren garrantzitsu egoten ziren: maiatzekoa, Jesusen bihotzekoa eta Ama Birjinaren kontzepziokoa. Gazte guztiak kalean elkartzen ziren egun garrantzitsu haietan. Kontzepzio eguna deskribatzen du.</p>

9. Udaberriko "konfurue"

- **Erref:** ONA-142/020
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 00:34:46. **Bukatu:** 00:37:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Apaiza etxez etxe ibiltzen zen udaberrian "konfurue" (konjurua) eginez. Pitxar bat urez bete eta erramu hostoa sartzen zitzaion. Erramu harekin bedeinkazioa botako zuen gero apaizak. Erabilitako ur bedeinkatu hura gorde egiten zuten gero, ekaitz egunetan soroetan bedeinkazioa botatzeko. Ordainetan apaizari hamarretakoa ematen zioten eta baita arrautzak ere.

10. San Joani eskainitako abestia

- **Erref:** ONA-142/021
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:37:50. **Bukatu:** 00:38:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

Telleriarteko eliza San Joani dago eskainia. Santuari kantatzen ziotena abesten du.

11. Mirandaolako gurutze santua

- **Erref:** ONA-142/023
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:39:00. **Bukatu:** 00:41:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Legazpin "Santikutzak" ospatzen dira. Gurutze Santua Legazpin gordetzen zen garai batean. Duela urte batzuk Patrizio Etxeberriak Mirandaola eraiki zuen. Gurutze santuaren istorioa kontatzen du.

12. Legazpiko prozesioak, zoragarriak

- **Erref:** ONA-142/024
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:41:34. **Bukatu:** 00:44:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Prozesio zoragarriak egiten ziren Legazpin. Bidean zeuden gurutzeak gaur egun kanposantuan omen daude. Elizatik irten eta ibilbidea nondik nora izaten

zen kontatzen du. 50 mutiko inguruk hartzen zuten parte prozesioan. Haiek jantziak deskribatzen ditu.

13. Txirrita-ren bertsoa

- **Erref:** ONA-142/026
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:46:17. **Bukatu:** 00:47:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Bertsopaperetatik Txirritaren bertsoak kantatzen zituzten. Haren bertso bat esaten du.</p>

14. Hamahiru urterekin Bergaran neskame

- **Erref:** ONA-142/029
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:48:54. **Bukatu:** 00:51:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Bergarako Azpileta baserrira joan zen neskame hamahiru urterekin. Familia urrun sentitzen zuen eta nahikoa negar egin zuela aitortzen du. Umeak zaintzeaz gainera, ganaduaz ere arduratzen zen. Lan gogorra zen baina gustura jarduten zuen, beti kantuan.

15. Neskame izan arren, beste lan asko egin behar

- **Erref:** ONA-142/030
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:51:56. **Bukatu:** 00:53:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Bergaran neskame zegoela, umeak zaindu eta baserriko lanetan laguntzeaz gain, esnea eta etxean egindako sagardoa saltzera joaten zen egunero herrira.

16. Berrogei duro urtean eta jantziak ordainetan.

- **Erref:** ONA-142/033
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:55:23. **Bukatu:** 00:56:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Neskame izateagatik jantziak eta berrogei duro jasotzen zituen urtean eta ordainetan. Diru hura aitak jasotzen zuen etxerako.

17. Zilarrezko duroak zapatetan ezkutatuta

- **Erref:** ONA-142/035
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:57:07. **Bukatu:** 00:58:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

San Joanetako jaietarako Bergaratik Telleriartera etorri zen. Bergarako nagusiak sagardo botilak eta zilarrezko lau duro eman zizkion. Diru hura, zapatetan ezkutatuta, amari ekarri zion.

18. Orduko dirua

- **Erref:** ONA-142/036
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:58:36. **Bukatu:** 00:59:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak

Laburpena:

Diru gutxi erabiltzen zen orduan: txakur txikiak, txakur handiak, errealak, pezetak eta duroak. Txanponak izaten ziren. Ez zegoen paperezko dirurik.

19. Urteko 500 pezeta Albako Dukesari

- **Erref:** ONA-142/037
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:59:26. **Bukatu:** 01:01:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua
- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak

Laburpena:

Errenta ordaintzeko 500 pezeta aurreztu behar izaten zituzten urtean. Udaberrian, Albako Dukesa Donostiara etortzen zenean, erretero guztiek urteko errenta eta arrautzak eta oilaskoak entregatu behar izaten zizkioten.

20. Neska eta mutil, denak elkarrekin

- **Erref:** ONA-142/040
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 01:03:15. **Bukatu:** 01:06:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Gaztetan, mutilak bizikletaz eta neskak trenez, hara eta hona ibiltzen ziren. Edonora joanda ere, elizan amaitzen omen zuten beti txanpona bota eta arrosarioa errezatuz. Neska eta mutil, denak elkarrekin ibili ohi ziren.

21. Urbira "apretakin"

- **Erref:** ONA-142/041
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 01:06:08. **Bukatu:** 01:09:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Urbira, Santio egunez edo Andremari egunez joaten ziren lagunartean. Janaria etxetik eramaten zuten, mutilek erabiltzen zituzten motxiletan. Alpargatekin joaten ziren

22. Ardoa eta azukrea zapatak garbitzeko

- **Erref:** ONA-142/042
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 01:09:10. **Bukatu:** 01:10:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Laburpena:

Jai egunetan, zapatak janzten zituzten kalera jaisteko. Ardoa eta azukrea erabiltzen zituzten haien garbitu eta distiratsu uzteko.

23. Astean behin baino ez zuen ikusten senargaia

- **Erref:** ONA-142/045
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 01:14:14. **Bukatu:** 01:16:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Hogeita sei urterekin ezkondu zen. Astean behin ikusten zuten elkar ezkondu aurretik. Gaur egungo gazteek eguna telefonoan pasatzen dutela iruditzen zaio. Paseoan aritzen ziren, besterik ez zegoen. Senargaiaren etxera lehenengo aldiz joan zeneko eguna ondo gogoratzen du.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com